

Книга року BBC

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесея Гончара

Книга року ВВС

Біобібліографічний покажчик

Вип. 5

Полтава – 2021

УДК 016:821.161.2
К 53

Укладач: *Ольга Пошибайло*

Книга року ВВС : біобібліограф. покажч. / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара ; уклад. О. Пошибайло. – Полтава, 2021. – Вип. 5. – 36 с.

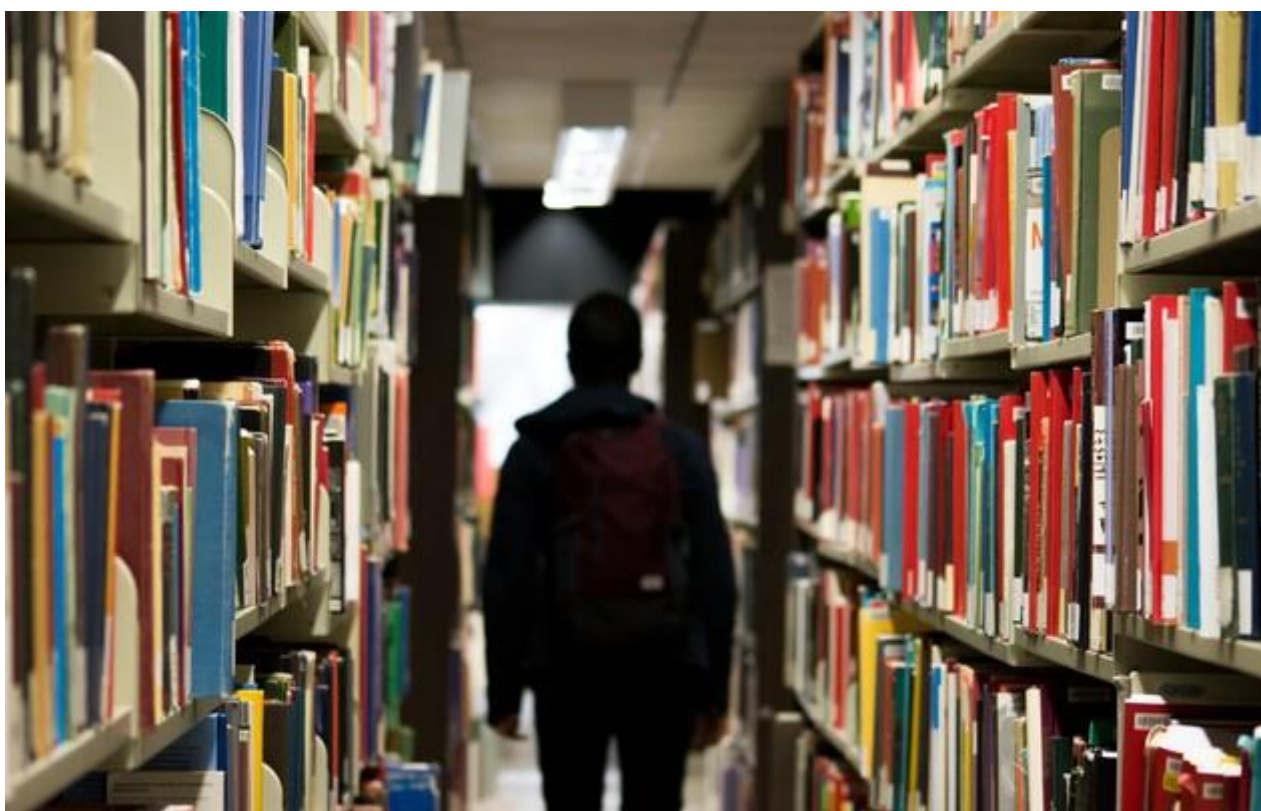
Вітчизняна есеїстика, на відміну від художньої прози, з кожним роком якісно зростає, і тут може бути кілька причин. По-перше, в есеї письменник зазвичай більше оперує фактами й менше власними домислами, що автоматично відкидає графоманів, які невпевнено почуваються перед конкретикою. По-друге, есеїстика, перебуваючи на межі журналістики й власне літератури, провокує швидку читацьку реакцію.

Отже у Вип. 5 покажчика продовжуємо знайомити Вас з письменниками, які увійшли до короткого та довгого списку конкурсу Книга року ВВС в номінації Есеїстика.

Видання розраховано на учнів, студентів, викладачів навчальних закладів, колег, які працюють з молоддю, та всіх небайдужих, хто цікавиться новинками в літературі та якісним читивом.

З М І С Т

<i>Передмова</i>С. 4-6
<i>Забужко Оксана</i>С. 7-13
<i>Карі Ольга</i>С. 13-17
<i>Любка Андрій</i>С. 18-21
<i>Махно Василь</i>С. 22-28
<i>Москалець Костянтин</i>С. 28-32
<i>Чапай Артем</i>С. 32-35

Передмова

Уперше премія Книга року BBC розпочалася на Книжковому Арсеналі. З цієї нагоди переможець премії 2020 року Сергій Лещенко (Saigon), автор книжки «Юпак», провів майстер-клас. «Від поста у фейсбуці до Книги року BBC».

Письменник розповів про те, як трансформувати власний життєвий досвід у захопливий текст, створювати «живі» діалоги, вдихнути життя в персонажів і перетворити ідею в роман. Модератором зустрічі був телеведучий і член журі конкурсу «Книга року BBC» Вадим Карп'як.

Також в межах події, присвяченій старту конкурсу, редакція BBC News Україна презентувала містичний трилер, присвячений Книзі року BBC, у якому знялися телеведучий Вадим Карп'як, блогер Віталій Чепинога і письменник Сергій Лещенко (Saigon).

Готель книжкових жахів. Кіно від Книги року BBC:

<https://www.youtube.com/watch?v=i8ZGcUbwcII&t=49s>

Правила проведення конкурсу Книга року BBC

Щорічна літературна премія BBC відзначає найкращі художні твори та есеї українською мовою у трьох номінаціях – Книга року BBC, Дитяча Книга року BBC та Книга року BBC – Есеїстика.

Переможця української літературної премії визначає незалежне журі з п'яťох людей, до якого у різні роки входили відомі українські митці, журналісти та літературознавці.

Цього року до журі Книга року BBC увійшли:

- Віра Агєєва, професорка Національного університету «Києво-Могилянська академія»
- Вадим Карп'як, телеведучий
- Світлана Пиркало, письменниця, радниця з питань культури ЄБРР
- Віталій Чепинога, блогер
- Марта Шокало, головна редакторка BBC News Україна.

Фінал конкурсу Книга року BBC відбудеться у грудні 2021 року. Переможець у кожній номінації отримає грошову винагороду 1000 фунтів стерлінгів у гривневому еквіваленті.

Видавці книг-переможців у всіх номінаціях отримають право використовувати логотип премії Книга року BBC в наступних виданнях.

За правилами конкурсу, до нього у всіх трьох номінаціях допускаються написані державною мовою твори, а також переклади українською літературних творів, написаних іншими мовами України.

Загальні правила:

а) BBC News Україна зберігає за собою право скасувати цей конкурс на будь-якому етапі, якщо, на її думку, це є необхідним, або за обставин, які вона не може контролювати.

б) BBC News Україна зберігає право відмовити книжці в участі з будь-якої причини на власний розсуд.

в) Беручи участь у конкурсі, учасники Книги року BBC погоджуються дотримуватись цих правил.

г) Ці правила відповідають чинному законодавству Англії та Уельсу.

Книга року BBC-2021. Примітка про конфіденційність

Примітка про конфіденційність пояснює, як BBC збирає та використовує персональні дані авторів згідно з Законом України «Про захист персональних даних».

Чому збираються персональні дані?

BBC збирає персональні дані для організації конкурсу Книга року BBC.

Яку інформацію збирають?

Подати твір до участі в конкурсі може співробітник українського видавництва. BBC збирає та обробляє персональні дані про номінованого автора.

Персональні дані:

- ім'я
- електронна адреса
- контактна інформація для зв'язку (наприклад, ім'я та номер телефону)

Хто такий контролер даних?

BBC є контролером персональних даних та персональних даних особи, від імені якої подали заявку. Це означає, що BBC вирішує, для чого використовуються персональні дані.

Законні підстави для обробки даних

BBC обробляє дані на підставі своїх законних інтересів як медіа організації – для створення новин і творчого контенту, зокрема для підтримки нових талантів.

Чи передає BBC персональні дані третій стороні?

BBC співпрацює із затвердженою третьою стороною. Третя сторона – це обробник даних BBC, який використовуватиме персональні дані від імені BBC з метою організації конкурсу.

Жодні персональні дані не передаються зовнішнім членам журі, вони отримують лише копію поданих книг.

Дані зберігаються у Великій Британії та у межах Європейської економічної зони.

BBC може передавати дані про особу третім сторонам, якщо це вимагається або дозволено законодавством.

Скільки часу зберігаються дані

ВВС зберігає персональні дані та персональні дані осіб, і видаляє їх тільки після закінчення конкурсу й нагородження переможців та номінантів короткого списку 17 грудня 2021 року.

ВВС зберігатиме особисті дані переможців протягом двох років згідно з вимогами законодавства.

Права та додаткова інформація

Права гарантує Закон «Про захист персональних даних».

Подавач книги на конкурс має право:

- попросити копію персональних даних
- вимагати видалення особистих даних (проте існують деякі обмеження та винятки, які надають ВВС право відхилити запит).
- за певних обставин обмежити обробку персональних даних.

Щоб отримати більше інформації про права учасників конкурсу, можна зв'язатися з працівником з питань захисту персональних даних. Для цього треба зайти на сторінку ВВС Політика конфіденційності та файли cookie за посилання <http://www.bbc.co.uk/privacy>

Якщо є занепокоєння щодо того, як ВВС обробляє персональні дані, можна повідомити про це у британську наглядову установу – Офіс комісара з питань інформації (ICO) <https://ico.org.uk/>.

Оксана Забужко

«Вітчизна в мені ж колись упізнає себе»

Оксана Забужко

Оксана Стефанівна Забужко народилася 19 вересня 1960 року в місті Луцьку, у шістдесятницькій родині з давніми історичними традиціями. Письменниця, поетеса, есеїстка і публічна інтелектуалка. Її батько був педагогом та перекладачем, у сталінські часи він був репресований і відбував заслання в Забайкальському краї. А її мама була вчителькою української літератури. Батьки багато часу приділяли освіті доньки, вона з дитинства досконало володіла англійською. За словами Євгена Сверстюка, Забужко вихована на «кращих естетичних традиціях». Змалечку складала віршики, які записував і збирав її батько, а публікувала їх з 9 років. За словами письменниці, свою філологічну освіту вона отримала вдома.

З 1968 року Оксана Забужко мешкає в Києві. Закінчила філософський факультет (1977-1982) та аспірантуру з естетики (1985) Київського університету імені Тараса Шевченка.

1987 року прийнята до Спілки письменників СРСР. Вступила до КПРС не пізніше 1988 року. Захистила кандидатську дисертацію на тему «Естетична природа лірики як роду мистецтва» (1987). Викладала естетику й історію культури в Київській державній консерваторії імені Петра Чайковського (1986-1988), з 1989 року – старший науковий співробітник інституту філософії НАН України.

1992 року викладала українську культуру в Університеті штату Пенсильванія як запрошена письменниця. У 1994 отримала стипендію Фонду Фулбрайта і викладала українську літературу й культуру у Гарвардському та Піттсбурзькому університетах. 2001 року викладала літературну майстерність у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Заміжня. Чоловік – художник Ростислав Лужицький.

Творча діяльність

Писати вірші Забужко почала за її словами, «з дописемного віку». Першою поетичною збіркою письменниці була «Весняна акварель», яка мала вийти ще у 1973 році. Але під час репресій 1972 року її батьки потрапили в «чорні списки» і «Весняну акварель», уже підготовлену до друку, було знято з виробництва. Тих своїх ранніх віршів Забужко ніколи потім не публікувала. Першу поетичну книжку, уже іншого змісту («Травневий іній»), змогла видати тільки 1985 року.

Збірка віршів Оксани Забужко «Диригент останньої свічки» побачила світ у 1990 році. У 1994 році вийшов її «Автостоп», після нього у 1996 році – «Kingdom of Fallen Statues» (1996).

Ключовими у творчості Оксани Забужко є теми національної ідентичності гендеру. Перший роман Забужко «Польові дослідження з українського сексу», один із «засадних текстів української літератури пост-радянського періоду, вийшов 1996 року і викликав бурхливі та суперечливі реакції критиків і читачів. Письмо Забужко – стилістично новаторське і інтелектуально провокативне – викликало нерозуміння з боку деяких вітчизняних критиків.

За соціологічним опитуванням агенції «Еліт-профі» 2006 року цей роман був визнаний «книжкою, що найбільше вплинула на українське суспільство за 15 років незалежності. Нині ця книжка включена до багатьох обов'язкових списків та рейтингів сучасної східноєвропейської класики.

Фаховий філософ і культуролог, Оксана Забужко пише есеї і працює у жанрі нон-фікшн. Її найвидатніший, за оцінками української та зарубіжної критики, роман «Музей покинутих секретів» (2009), перекладений шістьма мовами, – це родинна сага, де присутні три ключові для української історії епохи – Друга світова війна, 70-ті роки, ранні 2000-ні. Важливою рисою письма Оксани Забужко є його зверненість до світу, спрямованість не лише на внутрішню аудиторію, доступність для західного читача.

Найвідоміша Книга Забужко у жанрі нон-фікшн – «Notre Dame в'Україне: Українка в конфлікті міфологій» (2007). У цьому безпрецедентному для України інтелектуальному бестселері, по-перше, українська культурна історія осмислена через Лесю Українку, жіночу постать, як «Іншого», з постколоніальної точки зору. По-друге, Забужко пише про роль і свідомість української шляхти, яку, якщо скористатися образами самої Лесі Українки, можна назвати «великопанською» (на противагу «глибоко хамській» радянській) спільнотою.

Ця спільнота в різні часи включала братчиків Кирило-Мефодіївського братства, членів Громади зокрема Олену Пчілку – «матір українського націоналізму», меценатства Євгена Чикаленка, саму Лесю Українку та багато інших, нині забутих або недооцінених, визначних постатей. Оксана Забужко доводить, що чимало етичних та естетичних «кодів», вироблених шляхтою, стали неприступними сучасному читачеві. По-третє, Оксана Забужко вважає лицарський («еретичний», гностичний) дискурс у Лесі Українки знаковим і таким, що вписує Україну у систему європейських міфологій.

Визнання

Твори письменниці перекладені понад 20 мовами, окремими книжками виходили в Австрії, Болгарії, Італії, Ірані, Нідерландах, Німеччині, Польщі, Росії, Румунії, Сербії, США, Угорщині, Франції, Хорватії, Чехії, Швеції. Книжка розмов із варшавською публіцисткою Ізою Хруслінською «Український палімпсест» початково вийшла польською мовою і взимку

2013 – 2014 рр. стала для польських еліт важливим джерелом знань про Україну.

Вистави за творами письменниці йдуть на багатьох театральних сценах України, Європи і Північної Америки. У лютому 1998 року у Нью-Йорку відбулася прем'єра драматичної сцени (моноопери) для мецо-сопрано та камерного ансамблю «Клітемнестра» за однойменною поемою Оксани Забужко (композитор: Вірко Балей), англійський переклад: Ліса Сапінкофф).

2001 року на Київській студії хронікально-документальних фільмів знято експериментальний фільм «Хроніки від Фортінбраса» за мотивами однойменної збірки есеїв (режисер Оксана Чепелик).

Поезії Забужко покладені на музику багатьма українськими та зарубіжними композиторами. З 2012 року письменниця співпрацює з гуртом «Тельнюк: Сестри», п'ятий концертний альбом якого «Дорога зі скла: LIVE» створено головно на її вірші.

2015 року Чеське Радіо Влтава (Прага) підготувало театралізовану аудіо версію роману «Музей покинутих секретів» (драматичний цикл із 15 передач, чеський переклад: Ріта Кіндлерова, режисер: Петр Манчал).

Нагороди

- ✚ 1997 – Літературна премія Global Commitment Foundation (США) – за вірші з книжки «A Kingdom Of Fallen Statues»
- ✚ 1997 – Премія Фундації Ковалевих (США) – за повісті «Інопланетянка» та «Я, Мілена»
- ✚ 2002 – Літературний грант Фонду Мак-Артура (США)
- ✚ 2008 – Перша премія з літератури Союзу Українок Америки – за «Notre Dame d'Ukraine»
- ✚ 2008 – Премія міжнародної Фундації Омеляна й Тетяни Антоновичів (США) – за «Notre Dame d'Ukraine»
- ✚ 2008 – Гран-прі Всеукраїнського рейтингу «Книжка року-2008» – за «Notre Dame d'Ukraine»
- ✚ 2009 – Орден Княгині Ольги III ступеня за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України
- ✚ 2010 – 1 місце у Всеукраїнському рейтингу «Книжка року-2010» в номінації «Красне письменство» – за «Музей покинутих секретів»
- ✚ Трикратний лауреат премії журналу «Корреспондент» «Краща українська книга року» – за «Let My People Go» (2005), «Notre Dame d'Ukraine» (2008) та «Музей покинутих секретів» (2010)
- ✚ 2012 – Відзнака «Золотий письменник України»
- ✚ 2013 – Літературна премія Центральної та Східної Європи «Ангелус» (Польща) – за «Музей покинутих секретів»
- ✚ 2015 – Лауреат Всеукраїнської премії «Жінка III тисячоліття» в номінації «Рейтинг»
- ✚ 2019 – Національна премія України імені Тараса Шевченка за книгу «І знову я влізаю в танк...»

- ✚ 2020 – Премія Women In Arts
- ✚ 2020 – Премія Книга року ВВС-Есеїстика-2020 за книгу «Планета Полин» (видавництво «Комора»)

Кіно

- ✚ 2001 – За есеїстикою Забужко знято стрічку «Хроніки від Фортін-браса»
- ✚ 2016 – Українська читанка (фільм про письменницю)

«Планета Полин»

Книги Забужко залишають по собі яскравий післясмак. Коли ти їх читаєш, то ловиш думки авторки, перекручуєш їх в своєму мозку, дивишся на них з різних боків і «граєшся» з ними довго після прочитання чергового твору Оксани Стефанівни.

«Планета Полин» – не виключення. Хоч есеї, які увійшли до збірки, були вже раніше опубліковані, проте їх поєднання під обкладинкою однієї книги продукує нові сенси. Авторка таким дещо хронологічно неочікуваним міксом (а тут зібрані твори за останні 20 років) спробувала зобразити нашу епоху, позначену кризою гуманізму.

Книга поділена на три частини – жіночу, чоловічу та колективну. До кожної увійшли есеї про особистості та знакові події для історії та культури ХХ і початку ХХІ століття.

Забужко знімає шар за шаром закріплені міфи про них, описує епоху, яка їх оточувала. Це створює для нас картину контексту, в якому вони жили і творили, допомагає подивитись на них справжніх. Катерина Білокур, Софія Яблонська, Соломія Павличко, Юрій Шевельов, Юрій Покальчук, Леонід Плющ оживають в голові читача. Авторка з деякими із них була добре знайома і навіть приятелювала.

Унікальні для більшості риси цих героїв Забужко зображає як щось саме собою зрозуміле для них. Навіть сьогодні для багатьох з нас слова Соломії Павличко «я зовсім не хочу туди – я хочу, щоб тут було так, як там» є м'яко кажучи дивними. А якими були для України дев'яностих?

Книги про такі особистості надихають. Після такого читання хочеться більшого, ніж «тупий серіал – пиво – футбол». Виникає бажання, щоб власне життя набуло якомога більшого коефіцієнту корисної дії. Можливо, воно не отримає згодом подібний на цей опис від Оксани Забужко про ту ж Соломію Павличко: «Мертві від її доторку воскресали й приєднувались до живих. У нормальних, не оголомшених історією націй саме такий діалог і зветься культурою...», але все ж спробувати варто.

Ще одна особливість вищезгаданих героїв, яких сьогодні бракує не лише нашому суспільству, а й світові в цілому – здатність і сміливість протистояти мейнстріму.

У есеї про Леоніда Плюща Забужко описує цікаву рису, яка відрізняла українських шістдесятників від московських. Останні були здебільшого дітьми репресованих комуністів і їм було за що «помститися» радянській владі.

Українці, навпаки – «шляхетного» походження не мали і мусили б бути «вдячними» радянській владі за те, що остання дала їм, здебільшого вихідцям із селянських і робітничих родин, освіту та зробила їх «інтелігентами в першому поколінні».

Українські ж шістдесятники відповіли «грубою невдячністю» і використали свою освіту не для «зміцнення Соціалістичної Батьківщини», а для її «дискредитації» в очах світового співтовариства і для захисту якихось міфічних «прав людини».

Але на фоні про великі для нашого народу постаті Забужко у есеї про Помаранчевий Майдан ставить діагноз нашому суспільству: «Ця вроджена невіра в будь-які мотиви людських учинків крім безпосередньо-корисливих, себто клінічна духовна вбогість, становить найперший і найнепомилніший знак, що з національного генотипу видалено ген свободи. Випущені на волю, ми так і zostались невільниками – навіть у тих випадках, коли видряпуємось на самий вершечок соціальної драбини. «Діагнози ставити треба. Інакше як ми вилікуємось, не знаючи чим хворіємо?»

У передмові Оксана Забужко так описує жанр, в якому написана ця книга: «Есеїстика – мистецтво інтелектуальної зрілості, писати (як і читати!) її починають пізно, і тому в ній, на відміну від поезії й прози, я можу достеменно вказати на тих, у кого свого часу вчилася, притомно й цілеспрямовано: це Джордж Орвелл, Вірджинія Вулф і Юрій Шевельов. Саме цим трьом я завдячую розумінням: есеїстика – це коли від несподіваного повороту авторської думки тобі зненацька забиває дух. Тоді мусиш відкласти книжку і від хвилювання трохи пройтися, щоб» «упакувати» собі в голову щойно відкритий новий зв'язок між речами, якого досі не помічалось.

Описуючи далі книгу Забужко пише: «Для зручності, укладену тут «портретну галерею» розбито на три розділи: портрет «жіночий», «чоловічий» і «колективний» – суспільства на тлі епохи (мені завжди цікаво було стежити, як воно змінюється, а для літератури це поготів подвійний виклик, вона-бо не є мистецтвом «групового портрета»). Розуміється, поділ цей радше умовний: адже в глибшому сенсі всі ці тексти, хоч би коли й про кого зосібна їх написано, об'єднує один і той самий внутрішній стрижень – авторчин «персональний роман» (особистий стосунок) з біжучою, майже сто літ як непроговореною, неосмисленою, неопідручникоманою і все ще триваючою історією, в якій мені випало жити й свідчити. Зрештою, як тонко зауважив був у 1920-ті натоді ще не розстріляний філософ Володимир

Юринець, «Дати портрет – це значить вміти сказати «так» до «історії». Тож хай буде «та» – хоч би що там чекало на нас попереду».

Відгуки

Всі тексти з «Планети Полин» не нові, вони публікувалися раніше, найстарший із них написаний ще в середині 1990-х (до книжки додається бібліографічний опис, за що варто окремо подякувати видавцю). Всі тексти відомі, хоча дещо парадоксально: найцікавіший і найцінніший у цій збірці твір, який власне і дав назву книжці, отримав найменше розголосу. Його якраз і варто читати вкрай уважно.

Розповідь про Чорнобильську катастрофу Забужко починає з дуже приватного спогаду: вона вийшла з тролейбусу, побачила нереально сяйливе небо і раптом пішов сніг, який нагадував радше попіл, і тут же танув, не залишаючи слідів на білому одязі. Вона розповість про знелюднений Київ 1986-го і про те, як тієї весни зміцніли її стосунки з коханим, який згодом стане її чоловіком (і ця якась типова біографічна штука, саме цим переймалися здебільшого ті двадцять плюс люди, яких потім назвуть чорнобильським поколінням, а не планували собі бути свідками трагедії). І раптом буде випадкова сценка: порожніми вулицями якась молодиця котить візок з немовлям, нечасті перехожі нажахані її недбалістю...

Ганна Улюра, літературна критикиня

Список літератури

Забужко О. Планета Полин : вибрані есеї / О. Забужко. – Київ : Комора, 2020. – 384 с.

Алексєєнко М. Лауреати Шевченківської премії - 2019 / М. Алексєєнко // Українська літературна газета. – 2019. – 1 берез. – С. 2.

Адріяшик О. Оксана Забужко: «Пишу для таких, як сама» / О. Андріяшик // Літературна Україна. – 2010. – 6 трав. – С. 7.

Голобородько Я. «Катехізис любові» Оксани Забужко (контroversійні рефлексії) / Я. Голобородько // Слово і час. – 2017. – № 7. – С. 115-123.

Забужко О. «Треба боротися, інакше – крах, кінець цивілізації і повернення назад до мавп...» : [інтерв'ю письменниці на Радіо НВ ; розмову вела Леся Антипенко] / О. Забужко // Українська літературна газета. – 2020. – 17 січ. – С. 8-9.

Родик К. Страсті за легітимністю: проявлення українською / К. Родик // Україна молода. – 2018. – 21 листоп. – С. 13.

Чумак Т. Сучасний літературний процес в Україні / Т. Чумак // Дивослово. – 2019. – № 3. – С. 7-17.

Шаф О. Лірика Оксани Забужко: альтернативна культурна версія / О. Шаф // Дивослово. – 2015. – № 6. – С. 47-51.

Електронні ресурси

Оксана Забужко. Біографія [Електронний ресурс] // Dovidka. biz. ua : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим звернення: <https://dovidka.biz.ua/oksana-zabuzhko-biografiya-skorochno/> (дата звернення: 24.11.2021). – Назва з екрана.

Оксана Забужко. Notre Dame D'Ukraine [Електронний ресурс] // Читомо.: [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://chytomo.com/notre-dame-d-ukraine/> (дата звернення: 24.11.2021). – Назва з екрана.

«Планета Полин»: так не повинно бути : рецензія на вибрані есеї Оксани Забужко від літературної критикині Гання Улюри [Електронний ресурс] // Womo : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. : б.в.]. – Режим доступу: <https://womo.ua/planeta-polin-tak-ne-povинno-but/> (дата звернення: 30.11.2021). – Назва з екрана.

Чисніков А. Книга року BBC: « Планета Полин» Забужко – це книга, яка надихає на вчинки [Електронний ресурс] / А. Чисніков // BBC NEWS / Україна : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54966472> (дата звернення: 23.11.2021). – Назва з екрана.

Карі Ольга

«Робота над книжкою дала мені найголовніше – мову й ідентичність»

Ольга Карі

Ольга Карі – гастрономічна й тревел-блогерка, мандрівниця, журналістка та фотографка, експертка програми «Сніданок 1+1», авторка декількох книг у жанрі художнього репортажу. Народилася 1983 року в місті Чернігові. Закінчила Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка.

Багато років працювала на телебаченні та в українській службі «Радіо Свобода».

Найбільшою її пристрастю є подорожі та їжа. Щоб закарбувати досвід насолоди від цих двох речей Ольга започаткувала блог «Karifoood». Там можна знайти історії про цікаві місця в Україні та світі, а також замітки про фудіндустрію, та людей, що в ній працюють. Вона мандрує світом в пошуках незвичних смаків: від морозива з верблюжого молока до сушених мексиканських стрибунців чи близькосхідної долми в малиновому листі. Свої дослідницькі подорожі блогерка розділяє з чоловіком, а фото для блогу

робить самотужки. Перша книга Ольги з'явилась після однієї з таких подорожей. «Рибка дядечка Завена» сповнена історіями та враженнями, які авторка збирала вперше подорожуючи Вірменією. Стрижнем оповіді є хроніка життя однієї вірменської родини, що пройшла через всі болісні події, що випали на долю країни у 20 сторіччі та розсіяла своїх нащадків по всьому світу. Робота над книжкою була розпочата ще у 2014 році, проте з того часу декілька разів доповнювалась, переписувалась та нарешті вийшла у видавництві «Темпора» 2019 року.

Наступною в бібліографії письменниці стала участь в публіцистичній збірці «Veni, vidi, scripsi :bnnz e vscns» – це урбаністичний нарис про життя українських міст, до якого увійшов її репортаж. «По той бік свята», що переміг у конкурсі художнього репортажу імені Майкла Йогансена.

Дописує для видання «Український тиждень» та тревел-журналів.

В інтерв'ю Книгарні «Є» Ольга Карі розповідає про читання, улюблених авторів та чому в книжках можна малювати.

Навіщо читати

Не читати – себе не поважати. Читати необхідно для того, щоб ставати кращим, розумнішим, дотепнішим. Ставати людиною. Знати більше. Розумітися. Запобігати маніпуляціям. І просто бути щасливою людиною від того, що існує мільйон світів, які створені уявою письменника і до яких ти за жодних обставин не помандрував, якби не читав книжок!

Поезія чи проза

Проза. Поезія – надто інтимна. Мені здається, до певної поезії треба дозрівати. Я до неї ще не дозріла. Поезія – це поки що непізнаний мною світ, але я потроху до нього підбираюсь. А так – проза. В ідеалі – мала проза, коли два-три слова, але ти вже вражений у самісіньке серце.

Дитяча чи доросла література

І дитяча, і доросла! Обоюто дитячу, а особливо підліткову літературу. І насправді я свою подорож до Книгарні «Є» починаю з відділу дитячих книжок. Стільки відкриттів і класних книжок з дитячої літератури! І мені як дитині, що зростала за часів «совку», багатьох книжок реально бракувало.

Улюблені книжки

Репортажні. Життєва проза. Літературознавство.

Поради читачам

В мене є дуже класна порада. Я цього сама ще позбуваюсь: коли читаєте, можна дозволити собі утилітарне сприйняття книжки. Якщо ви бачите цитату, не проходите повз – беріть олівець або ручку! Малюйте в книжках, пишть в книжках. Бо насправді це радянський «совковий» страх зробити зайву закладинку, десь там подряпати книжку. Це надто вже обережне ставлення до книжок. Речі мають дарувати щастя і знання».

Нагороди

- ✚ 2019 – Спеціальна відзнака конкурсу художнього репортажу сьомого «Самовидець» – « За найсмачніший репортаж» текст «По той бік свята»
- ✚ 2020 – Спеціальна відзнака конкурсу художнього репортажу «Самовидець» за збірку «Як ми змінюємося»
- ✚ 2020 – Короткий список у номінації Книга року ВВС-Есеїстика-2020 за книгу «Рибка дядечки Завена»
- ✚ 2021 – Короткий список у номінації Книга року ВВС-Есеїстика-2021 за книгу «Компот із патисонів»

Рибка дядечки Завена

«Вірменія дивовижна. Контрастна, як настрої людини в полоні біполярного розладу: маятник емоцій гойдається від згорьованого щему в серці до пустотливих безжурних веселощів, а життя – від найприкріших злиднів до жмень діамантів, що їх весільний натовп жбурляє під ноги нареченій; від засушеної в порох землі, де не росте нічого, крім каменів, до ситої гикавки від пурпурових кавунів і золотавих динь», — так починається дебютна книжка репортажів Ольги Карі «Рибка дядечка Завена», яка щойно побачила світ у видавництві «Темпора».

У передмові до книжки письменниця слово за словом знайомить нас із Вірменією.

Гостинні люди, дивовижної краси Арарат, гарячий хаш і чорна, пересмажена кава. Авторка занурює нас у магічний простір смаку і краси, щоб потім показати зовсім іншу Вірменію: країну, що пережила геноцид і пам'ятає кожного свого загиблого, країну, де ще діють жорсткі патріархальні правила і сувора сімейна субординація.

«Рибка дядечка Завена» – це збірка дуже різних історій: добрих, світлих, темних і болісних, смішних і сумних, які авторка почула та прожила у своїх неодноразових мандрах Вірменією. Крізь багаті страви застілля, безмежну гостинність і засліплюючі красу природи проступають трагічні події минулого і сьогодення, історії, які мають щасливе завершення, і такі, що його не мають.

«Рибка дядечка Завена» розповідає історію однієї вірменської родини, яка пережила геноцид, війну в Карабаху, злидні та злети, нащадки якої живуть по всьому світу. Це така собі сага із розповідей, родинних легенд і справдешніх історій. Ця книжка про все почуте і підслухане, побачене і пережите, про все з'їдене і випите під час родинних зустрічей, вечірніх варт

під горіховим деревом на задньому дворі чи високо в горах. Книга про прекрасну Вірменію без прикрас.

На питання кореспондентки ЛітАкценту Марії Семенченко: «– Як тебе змінила робота над книжкою? письменниця відповіла – Робота над книгою дала мені найголовніше – мову і мою прожиту ідентичність: вірменську та українську. Я росла у російськомовному середовищі, мій дідусь-вірменин вже майже забув вірменську, а тато і не знав, а українську мову я почала вчити тільки в школі. Тож я була таким собі типовим пострадянським нащадком вірменської родини, яка пережила геноцид і майже розчинилась у загальній масі пост совкового покоління. Тепер я знаю: я українська письменниця вірменського походження, моя мова – українська, хоч вірменську я також потроху вчу! І ця книжка дала мені зрозуміти, що тема Вірменії для мене не вичерпалась, я тільки-но привідкрила скриню родової пам'яті та історій про Вірменію, які чекають на те, щоб бути розказаними».

«Компот із патисонів»

«Компот із патисонів» – це серія репортажних замальовок та есеїв, що описують, як на тлі зламу епох і політичних систем дорослішало ціле покоління українців. Ця книга про те, як воно було – жити у 90-ті, коли народились «ананасовий» компот із патисонів та «гриби» із баклажанів, коли всіх охопила тотальна в'язальна пошесть, у людей вросла звичка запасати абсолютно все, а перші прокладки тільки почали змінювати життя українських жінок.

Авторка опираючись на власні спогади, розповідає, як працювала каральна гастрономія того часу, чим доволі часто виявлялись славнозвісні добросусідські стосунки і як Абхазія приймала українських школярів за кілька місяців до війни.

Оскільки Ольга Карі є також фуд-блогеркою, у її книжці доволі багато написано про їжу. Зокрема, як її добували по квартирах працівниць м'ясокомбінату, бо дідусеві на обід шмат м'яса мав бути в тарілці обов'язково. І звісно, про святкові застілля, компоненти на які збирали по кілька місяців. В родині був присутній вірменський і по бабусі грузинський компонент, то «Грузія озивалась у бабусі неперевершеними гарячими новорічними сациві, долмою у виноградному листі, печеними лобіані з волоськими горіхами та найсмачнішими у світі піріжками з м'ясом та картоплею. Відповідно, у родичів у Кисловодську, чи в посилках з Вірменії – вірменські смаколики.

Паралельно у книжці було й дозрівання. Хто такий Бог («нікуди ти до тої секти не підеш!!»). Що таке смерть («попрощатися і провести в останню путь»), відмінності у ставленні до смерті українців і вірмен. Чому, старіючи, дідусь і бабуся «забувають» чи «відсіюють» щоразу більше друзів.

Зрештою, дозрівання як громадянина України – відверте зізнання, що мовою спілкування була російська, в телевізорі дивилися Інтер, а не 1+1, власне те, що про Чернігів багато пояснює. І це при тому, що книжку написано бездоганною українською.

Ольга визнає, що її прапрабабця в Кисловодську обурювалася: як це не вчити Олю вірменської – зрештою кілька слів вона тепер знає, у дитинстві це було «джур» (вода). Читаючи цю книжку, отримуєш відповіді, не тільки як говорив радянський гуморист Задорнов, «как мы стали такими», а й що ми зробили, щоб стати кращими, змінитися.

Під цим оглядом книжка Ольга Карі є маніфестом проти пострадянської сірості, безглуздох заборон і пересудів, книжка бунтарки і яскравої особистості.

Електронні ресурси

Кабачій Р. «Компот із патисонів» : як позбутися сірості [Електронний ресурс] / Р. Кабачій // ЛітАкцент : [сайт]. – Електрон. текст. дані – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2021/02/02/kompot-iz-patisoniv-yak-pozbutisya-sirosti/> (дата звернення: 24.11.2021). – Назва з екрана.

Ольга Карі – кращі книги в магазині книг [Електронний ресурс] // Наш формат : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://nashformat.ua/authors/olga-kari-books> (дата звернення: 24.11.2021). – Назва з екрана.

Ольга Карі про читання, улюблених авторів та чому в книжках можна малювати [Електронний ресурс] // Книгарня «Е» :[блог]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://book-ye.com.ua/blog/intervyu/olha-kari-pro-chytannya-ulyublenykh-avtoriv-ta-chomu-v-knyzhkakh-mozhna-malyuvaty/> (дата звернення: 07.10.2021). – Назва з екрана.

Семенченко М. Ольга Карі: «Робота над книжкою дала мені найголовніше – мову й ідентичність» [Електронний ресурс] / М. Семенченко // ЛітАкцент : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2019. – Режим доступу: http://litakcent.com/2019/12/16/olga-kari-robota-nad-knizhkoyu-dala-meni-naygolovnishe-movu-y-identichnist_2/ (дата звернення: 07.10.2021). – Назва з екрана.

Андрій Любка

Андрій Любка – український романіст, поет, перекладач та есеїст. Народився 3 грудня 1987-го в латвійській Ризі, де навчалася його матір. Дитинство провів у місті Виноградів Закарпатської області. Закінчив Мукачівське військово-училище, українську філологію Ужгородського національного університету і Варшавський університет та здобув ступінь магістра з балканських студій. Член літоб'єднання Ротонда. 2012 року разом із Dj Dimka Special-K видав альбом аудіо віршів «Перед вибухом поцілуємося», а за рік – альбом аудіо поезії «Я ненавижу ранки». Тоді ж зіграв головну роль поета-

ловеласа в кліпі гурту Rock-N на пісню «До милої».

Автор збірок поезій «Вісім місяців шизофренії (2007), «ТЕРОРИЗМ» (2008), «Сорок баксів плюс чайові», книжки прози «КІЛЕР. Збірка історій» (2012 ЛА «Піраміда», Львів), книжки есеїв і колонок, «Спати з жінками» (2014, Meridian Czernowitz і «Книги-XXI»), роману «Карбід» (2015, фіналіст конкурсу Книга року ВВС) і збірки оповідань «Кімната для печалі» (2016, Meridian Czernowitz) та збірки історій «Саудаде» (2017, Meridian Czernowitz).

У 2012 році в австрійському видавництві «BAES» видано збірку віршів автора, перекладених німецькою мовою – «Notaufname».

Гостьовий редактор спеціального числа польського журналу «Tygile Kulture», присвяченого сучасній українській культурі (Лодзь, 2010), та спецвипуску про Україну до сербської щоденної газети «Данас» (Белград, 2016).

Вірші та переклади Любки друкувалися у журналах «Київська Русь», «ШО», «Всесвіт», «Потяг-76», «Post-Поступ», альманахах «Джинсове покоління», «Карпатська саламандра», «Корзо», «Кур'єр Кривбасу» тощо.

Переклав із польської чотири збірки віршів Богдана Задури, які у 2012 році вийшли у видавництві «Піраміда» книжкою «Нічне життя» (вибрані поезії останніх років) та книжку репортерки Лідії Осталовської «Акварелі». У 2016 році із сербської переклав роман «Комо» Срджана Валяревича, з хорватської – поетичну збірку Марка Погачара «Людина вечеряє в капцях свого батька».

У 2018 році в перекладі Андрія Любки вийшла книжка «Концерт» боснійського письменника Мухарема Баздуля. 2019 року у «Видавництві 21» вийшов роман хорватського письменника Міленка Єрговича «Батько» в перекладі Андрія Любки.

Колумніст видань «Радіо Свобода», «Збруч», «День». Його твори перекладені англійською, німецькою, китайською, португальською, російською, чеською, польською, сербською, македонською, литовською, словацькою, румунською та турецькою мовами.

Один із організаторів акцій в Ужгороді на підтримку Віктора Ющенка під час Помаранчевої революції.

На президентських виборах у Білорусі 2006 році був спостерігачем та брав участь у акціях протесту. Просидів 15 діб у тамтешній в'язниці.

Любка – частий учасник багатьох українських і міжнародних культурних заходів у Берліні, Варшаві, Києві, Празі, Стамбулі, Кракові, Інсбруку, Ляйпцігу, Львові, Одесі, Харкові, Дармштадті та ін.

У травні 2018 підтримав незаконно засудженого у Росії українського режисера Олега Сенцова. Член українського ПЕН.

Живе в Ужгороді. 31 серпня 2017 року одружився з Юлією Пелепчук.

Зі слів Андрія Любки: «Мої геополітичні погляди сформувалися протягом 13 хвилин. Це сталося у жовтні 1999-го під час футбольного матчу Україна – Росія. Тоді я востаннє в житті плакав перед телевізором, бо збірна Україна програла 1:0. так між 75-ю і 88-ю хвилинами цього матчу в моїй голові сформувалася картина світу. В свідомості народилося розуміння Росії як найбільшої загрози для існування України. після голу Андрія Шевченка я заплаканий і щасливий бігав по хаті».

Нагороди

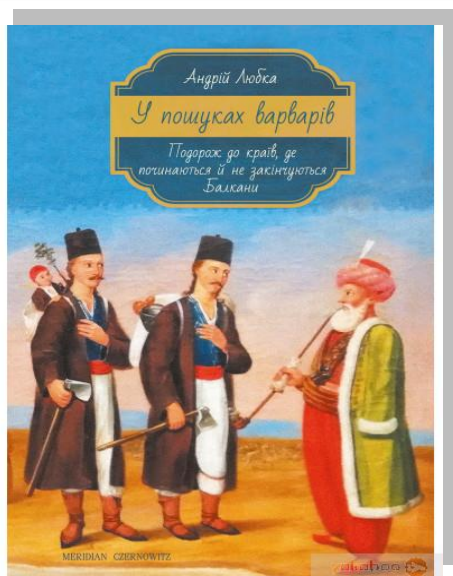
- ✚ 2007 – Лауреат літературної премії «Дебют»
- ✚ 2009 – Гість письменницької резиденції, стипендіат «Homines Urbana» Stowarzyszenie Willa в Кракові, Польща
- ✚ 2009 – Один із кураторів Міжнародного літературного фестивалю «Київські лаври»
- ✚ 2010 – Гість письменницької резиденції, стипендіат Ventspilshouse, Латвія (Вентспілс)
- ✚ 2010 – Стипендіант програми міністра культури Польщі «Gaude Polonia», Варшава, Польща
- ✚ 2011 – Лауреат літературної премії «Київські лаври»
- ✚ 2012 – Стипендіант програми міністра культури Польщі «Gaude Polonia», Варшава, Польща
- ✚ 2012 – Гість письменницької резиденції, стипендіат Internationales Haus der Autorinnen und Autoren Graz (Грат, Австрія)
- ✚ 2013 – Один із кураторів міжнародного літературного фестивалю «Київські лаври»
- ✚ 2017 – Лауреат літературної премії Фонду Ковалевих за найкращу прозову книжку року
- ✚ 2017 – Лауреат премії імені Юрія Шевельова за модерну есеїстику («Саудаде»)
- ✚ 2019 – Короткий список премії Книга року ВВС-Есеїстика-2019

Один із кураторів Міжнародного поетичного фестивалю Meridian Czernowitz

Антивідзнаки

✚ 2020 – премія «Золотий хрін» за найгірший опис сексу в українській літературі («Малий український роман»).

У пошуках варварів. Подорож до країв, де починаються й не закінчуються Балкани

Це перш і понад усе книга про любов, і ця любов з неї аж вихлюпує. Тут дуже багато любові. Занадто багато, аби називати її просто тревелогом, бо вона куди ближча до блукань і докопувань Стасюка чи Андруховича, ніж звичні «тверді» тревелогі Кіндрука чи Чапая.

«У пошуках варварів» – це про любов, яку не проголошують і бравадно не маніфестують, але з кожним кілометром, перетнутим кордоном і залишеним містом у ній утверджуються. Бо як не крути, але люблять частіше не за щось, а всупереч чомусь. І в нашому, а є згодом і в Любкиному випадку, любити часто доводиться до

останньої ями на дорозі, до останнього хабарника на митниці і гнилозубої посмішки у віддаленій провінції.

Бо любити означає не лише вихвалити і возвеличувати, а й зі скалкою в серці і самолюбстві викривати і виставляти на показ перегини, перекоси, помилки і прорахунки – хоча б ті самі розбиті дороги і вибірккову нетерпимість.

Книжка Андрія Любки умудрилася поламати закон фізики, бо вона одночасно рухається в різні сторони і в часі, і в просторі. Вона (а за нею і автор, і ми, читачі його) безперечно спрямована вперед і прямо, до кордону за Ужгород, через Угорщину, Хорватію, далі через загальноприйняті балканські країни і ті, що загальноприйняті балканськими не є. Грецію, Болгарію, Румунію, кусок Італії... але і вони несуть в собі дух Балкан чи принаймні їхній слід на перемішаних і сотні разів перекроєних територіях. І все ж, незважаючи на цілком матеріальне мелькання міст, територій, краєвидів і країн за вікном автівки, попри настирливе враження, що і сам сидиш на пасажирському сидінні, важко позбутися відчуття, що разом з очевидним вперед вперто мандруєш і всередину.

Але і тут книга залишається вірною собі і умудряється знову роздвоїтися в русі!

З одного боку вона перетікає в завуальований путівник у себе самого, з іншого – пристебніть міцніше! Ми будемо стрибати історією, культурними

особливостями, першопричинами і наслідками. Той факт, що заїхали в Овідіюполь недалеко від Одеси, не означає, що опинимося в Римі, звідки саме виставляють Овідія. Як і те, що ми розглядаємо меморіал на місці битви на Косовому полі, не означає, що назустріч не пронесуться турецькі вершники, які саме здобули перемогу і відкрили Портібраму в Європу. Османська імперія прийшла сюди не на одне століття.

І так у всьому. Любка не просто їде Балканами і намагається для себе зрозуміти, з якого боку вони починаються, де закінчуються і чи закінчуються взагалі. Він проводить найненав'язливішу, і від того найцікавішу і найзапам'ятовуванішу екскурсію менталітетами балканців, їхньою кухнею і ракією, особливостями їхніх мов, їхніми прикордонними пунктами і кордонами, на яких немає ніяких пунктів, бо й самі кордони – в головах, ідентичностях і свідомостях.

«Я знову сів у машину й поїхав далі. Дорога для мене – найкраща нагода подумати. Саме протягом тисяч кілометрів подорожей я вигадував сюжети, структуру творів і пригоди на свою голову. Є щось особливе у дорожній втомі, коли ти хочеш їсти й спати, маєш купу вражень, але не маєш з ким їх обговорити – тоді вони залишаються лише тобі, заморожуються, як у морозилці, щоб у потрібну мить ти їх міг використати. Люблю цю можливість просто зупинитися, мовчати й дивитися перед себе, коли захочеться. Плекати солодку ностальгію й підготовувати велику внутрішню планету. Меланхолія, коли сиджу за комп'ютером і згадую її, описуючи, і ненавиджу, коли ця планета накриває тебе десь на сільській дорозі поміж грецькими фермами».

Уривок з книги

Список літератури

Любка А. У пошуках варварів. Подорож до країв, де починаються й не закінчуються Баклани / А. Любка. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, 2019. – 384 с.

Лук'яшко К. Андрій Любка / К. Лук'яшко // Країна. – 2017. – № 31. – С. 32-34.

Міжнародні перемоги українців у літературній сфері-2017 // Українська літературна газета. – 2017. – 29 груд. – С. 4.

Соловей Е. Андрій Любка як дитина зламу століть / Е. Соловей // Дзеркало тижня. – 2018. – 13 січ. – С. 14.

Талановитий митець поетичного слова // Шкільна бібліотека. – 2017. – № 11. – С. 24.

Чадюк М. «Додати в сірі карантинні будні барв і емоцій» / М. Чадюк // День. – 2020. – 14-15 серп. – С. 31.

Електронні ресурси

Пелюшенко О. Андрій Любка «У пошуках варварів» : рецензія на книгу [Електронний ресурс] / О. Пелюшенко // Читай : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: <https://chytay-ua.com/blog.php?id=1072> (дата звернення: 26.10.2021). – Назва з екрана.

Василь Махно

«Книги – це зафіксована інформація та знання»

Василь Махно – український поет, письменник, прозаїк, перекладач, літературознавець. Народився 8 жовтня 1964 року в Чорткові Тернопільської області. Захистив дисертацію про творчість Богдана-Ігоря Антонича, викладав в університетах Тернополя і Кракова. Член Українського ПЕН. У 2000 році його сім'я виграє грін-карту й переїжджає до США, де поет уже довгий час обіймає посаду ключового науковця Наукового товариства імені Тараса Шевченка в Америці. Мешкає в Нью-Йорку. Минулого 2020 року – лауреат першої українсько-єврейської літературної премії «Зустріч» за свій

перший художній роман «Вічний календар». Він автор дванадцяти поетичних збірок «Схима» (1993), «Самотність Цезаря» (1994), «Книга пагорбів та годин» (1996), «Лютневі елегії та інші вірші» (1998), «Плавник риби» (2002), «38 віршів про Нью-Йорк та дещо інше» (2004), «Comelia Street Cafe: нові та вибрані вірші 1991-2006» (2007), «Зимові листи» (2011), «Я хочу бути джазом і рок-н-ролом» (2013), «Ровер» (2015), «Єрусалимські вірші» (2016), «Паперовий міст» (2017), «Поет, океан і риба: вибрані вірші 1993-2018» (2019). Опублікував книжку оповідань «Дім у Бейтінг Голлов» (2015), роман «Вічний календар» (2019) та чотири збірки есеїтики «Парк культури та відпочинку імені Гертруди Стайн» (2006), «Котилася торба» (2011), «Околиці та пограниччя» (2019) та «Уздвж океану на ровері» (2020).

Видав переклади польських поетів Збігнева Герберта «Струна світла» (1996) та Януша Шубера «Спійманий у сіть» (2007). Твори Василя Махна перекладено багатьма мовами: польською, англійською, сербською, німецькою, грузинською, вірменською, російською, румунською, словенською, малайламською, литовською, чеською, португальською, іспанською, ідиш, іврит та ін., а окремими виданнями виходили в Ізраїлі, Німеччині, Польщі, Румунії, Сербії та США.

У 2016 режисер Олександр Фразенко зняв про письменника документальний фільм «Дім на сімох вітрах: портрет Василя Махна».

Есеїстика Василя Махна, це такий собі елегійний джаз у словах. Це музика, яку ставиш собі, як «фонову», і раптом розумієш, що вона і є основою, а фон – то якраз все інше, те що поза нею...

Письменник поділився з читачами онлайн журналу «Читай» своїми улюбленими книгами, віршами, розповів про своє дитинство.

«Можете згадати, що читали ваші батьки? Які автори їм подобалися, де купували книжки?»

Коли мені було п'ять років, мої батьки розлучилися, і я виростав при дідові і бабі, в селі, де особливих книжок не було, хоча були сільська і шкільна бібліотеки. Дитинство більше було наповнене усними розповідями, тобто переказуванням місцевих міфів та бувальщин. Пам'ятаю в дідовій хаті книжку «Українська кухня». Вона була моєю улюбленою, тому, що там було багато різних кольорових вставок. Улюбленою ще й тому, що на цих форзацах я малював. Коли дорослі побачили, що я так понищив цю книжку, вони відібрали її й сховали. Потім я переїхав з Галичини до Кривого Рогу. Там уже жив з мамою, вітчимою і молодшим братом. Батьки були вчителями, тому бібліотека вдома була пристойна. Вітчим дбав про нашу книгозбірню. У нас зберігалися різні енциклопедії, видання українських, російських та закордонних письменників, зокрема багатотомники Тараса Шевченка, Анатолія Франса, Остапа Вишні, Натана Рибак, Теодора Драйзера тощо. Мені особисто надзвичайно подобалися енциклопедії. Я навіть запропонував мамі, що якщо дійду до останнього тому, то, можливо, мені й не потрібно ходити до школи. Ідея мамі не вельми сподобалася. Пригадую момент в підлітковому віці, саме тоді мій вітчим працював директором школи, коли відбулася чергова чистка Шкільної бібліотеки. У Радянському Союзі час до часу відбувалися такі чистки, коли якийсь письменник із «благовірного» ставав дисидентом або проштрафився в очах системи чимось іншим. Так у нашій домашній бібліотеці опинилися романи Олеся Гончара «Собор» та Миколи Руденка «Вітер в обличчя». Я ці романи читав років в 14 під великим секретом.

Які жанри книг ви любили в підлітковому віці?

Більше любив читати прозу. Також подобалося читати більш серйозні твори (які вважав серйозними на той час). Не можу сказати, що аж надто відкидав шкільну програму. В молодому віці, коли тебе заставляють вчити якісь вірші напам'ять або переказувати твори, які тобі поки що не зовсім зрозумілі через вік, брак життєвого досвіду, то важко їх полюбити. Але певні твори зі шкільної програми подобалися – оповідання Михайла Коцюбинського, роман Панаса Мирного. Зовсім не подобалися ідеологічні твори, усілякі там «Партія веде» Тичини чи «Батьківщина» Рильського. Тому складно було сприйняти поезію Тичини. Інтуїтивно шукалося чогось іншого – в останньому класі середньої школи знайшов іншу, так би мовити, літературу, в журнальних публікаціях і на хвилях забороненого тоді «Радіо Свобода», на якому велися літературні передачі.

Яку книгу читаєте зараз?

Зараз працюю над новим романом і мені доводиться читати велику кількість певних видань. Вони доволі великі за обсягом. Не буду називати усі, але, зокрема, читаю про Шмуеля Агнона, Нобелівського лауреата з Бучача. Це моє так зване обов'язкове читання. Є книги, які читаю для того, щоб отримати задоволення від тексту. Останньою такою книгою було

американське видання Бруно Шульца «Sanatorium Under the Sign of the Hourglass», опубліковано в серії Other Europe, де головним редактором виступив американський письменник Філіп Рот. З цікавістю перечитував передмову Джона Апдайка.

Назвіть, будь ласка, свої улюблені книги та чому саме вони?

Звичайно ж, це проза Бруно Шульца. Також Габріель Гарсія Маркес, його «Сто років самотності» і «Кохання під час холери». Безумовно, це Данило Кіш, сербський письменник. Також Мілорад Павич і його «Хозарський словник», албанець Ісмаїл Кадаре, кубинець Рейнальдо Аренас, Ісаак Башевіс Зінгер. Я міг би назвати десятки імен письменників, чії твори мене вразили й запам'яталися. На кожному етапі життя тобі потрапляє до рук щось таке, чого ти ніколи не читав. Ти чув про цього письменника, можливо, навіть в загальних рисах знаєш його біографію, але так склалося, що до певного моменту його творів не читав. Я саме тепер пишу книжку есеїстики, що буде схожа на вибудову персональної енциклопедії, і там знайдеться місце багатьом книжкам і письменникам.

Розкажіть про свою бібліотеку.

Моя бібліотека «розполовинена». Значну кількість книжок залишено в Тернополі, у квартирі, в якій ніхто не живе. Велика частина зараз зі мною, хоча тепер я намагаюся не з таким запалом купувати книжки, як колись. Тому що, насправді, з місцем завжди є проблема. А мені хочеться, щоби мене оточували улюблені книжки або ті, без яких не обійтися. Якісь енциклопедії, видані в Америці в 70-х роках, з красивими ілюстраціями. Унікальне видання Волта Вітмена з надзвичайними гравюрами. Прижиттєве видання Байрона, Гоголеві «Мертві душі», видані наприкінці дев'ятнадцятого століття. У країнах, які відвідую, завжди купую мапи та записи національної музики. Книги творять певну атмосферу. Обкладинки, шрифти, назви, імена – усе створює певний настрій для письма. Мені так здається».

Нагороди

- ✚ 1993 – Премія Степана Будного
- ✚ 2007 – Премія журналу «Кур'єр Кривбасу»
- ✚ 2008 – Премія журналу «Кур'єр Кривбасу»
- ✚ 2009 – Фонду Ковалевих
- ✚ 2013 – Міжнародна поетична премія «Повельє Мораве»
- ✚ 2015 – Книга року ВВС за збірку оповідань « Дім у Бейтінг Голлов»
- ✚ 2015 – Фіналіст премії імені Юрія Шевельова
- ✚ 2016 – Півфіналіст Angelus
- ✚ 2016 – 100 людей культури
- ✚ 2019 – «Encounter» prize of the Ukrainian Jewish Encounter (Canada / Bookforum Lviv)
- ✚ 2019 – книга «Околиці та пограниччя» увійшла до короткого списку премії Книга року ВВС-Есеїстика-2019
- ✚ 2020 – книга «Уздвж океану на ровері» увійшла до короткого списку премії Книга року ВВС-Есеїстика-2020.

«Околиці та пограниччя»

«Околиці та пограниччя» – нова книжка Василя Махна, збірка вибраних і написаних за 2011-2018 роки есеїв. Деякі з них було надруковано на сторінках «Критики», як-от «Шлунок верблюдиці» – нотатки після відвідин Монголії. Власне, всі есеї тут – це вплив географії, від Чорткова до Нью-Йорка, від Бучача до Белграда, від Польщі до Колумбії.

Це своєрідні репортажі, зосереджені на історіях околиць і погранич культур, малих і великих переселеннях спогадів, облич, бажань. Із тексту постає образний світ поета, в кожній із цих одинадцяти історій є головний і часто впізнаваний лейтмотив чи образ, скажімо, як есеї «Боксер», де знайомий із творчістю Махна читач легко упізнає того ж героя, що й у вірші «Боксер з Бучача». Загалом у кожному тексті побачимо неординарні зустрічі та людей. В есеї «Кури не літають» елементи сімейної хроніки, спогади про діда переплітаються з майже детективним розслідуванням генеалогічного дерева української гілки шляхтичів Распалдіз з Базара, в яких свого часу працював авторів дід. До речі, цей та чимало інших творів книжки створюють своєрідний корпус текстів, що безпосередньо стосується минулого Східної Галичини, її мультикультурності, відкритості й герметичності водночас: чи це історія про Еміля Францоza з Чорткова, чи про Агнона з Бучача, чи імпліцитні згадки про архіпелаг Галичини, що проступає на багатьох сторінках, без прив'язання до конкретного пункту.

Інша частина текстів розгортає перед нами картину Світу. Тут, безперервно, найчастіше, з'являтиметься слово «Нью-Йорк» і розмаїті історії. Веселі й не дуже, з ним пов'язані. Це певна смислова вісь, іноді навмисно гротескно підкреслена, іронічна, від якої розгортаються відроги сюжетів, дотепних фраз, щось на кшталт гіпотези бармена із ся нока, що у Нью-Йорку ніколи не зникає світло. Тут згадуєш, що автор – мандрівний поет, «український космополіт і космополітичний українець» (як назвав його колись Йоханан Петровський-Штерн). Він дуже природно пронизує різні часові пояси та простори, аби щоразу в точці автобіографічної історії зібрати зовсім різні нитки культур і явищ, розповісти про них у тільки йому притаманний спосіб. Наприклад, як у «Зелених собачих днях» – зворушливій історії про Нікарагуа, поетичний фестиваль, опівнічних малолітніх повій, туристичний кіч, нудьгу та розкіш упізнавання.

Василеві Махну завжди добре вдається показати строкатість погранич, їхню конфліктність, упередження, силу дифузії: клаптиковість балкан, тамтешню гостроту поняття «національність», українсько-польський кордон,

його змінну у рівнянні людських доль минулого століття, благодать і війну на Близькому Сході, усе передано через символи, зачіпки, скріпки, запахи, співзвуччя, але так, що у цих деталях проступає реальний масштаб речей та подій.

«Уздвж океану на ровері»

Свідчення про те, як це – фіксувати вплив стихії, не занурюючись, а стоячи на межі, де вона рветься з виділеної їй у цьому світі форми, спостерігаючи за всіма феноменами, що виникають у душі та проявляються в слові, спробував зібрати в дев'яносто двох пронумерованих есеях збірника Василь Махно. Це есеї не про поїздки на велосипеді крізь вітри, а про «усвідомлення людської крихкості перед стихією», а стихія – не океан, а незбагненна здатність людини до творчості, перетворення хаосу на порядок, у якому потім житимуть усі наступні покоління, не знаючи, який поет упорядкував для них слова в системи, хто з них

доторкнувся «серцевини слів», чим переінакшив нас і всесвіт, хто описав стани, спільні для мільйонів. Здатність, безсумнівно, деміюргічна: «магія поезії» – сила, що воскрешає і затримує при житті, тому що бути поетом – означає писати правду, через що кожному з нас поезія допомагає вийти на власну чистоту і частоту, коли в ній виникає крайня потреба – коли опущене забороло не вдається підняти своїми силами. Ця сила дається поетові лише ціною самотності, відкритості й вразливості вітрам світу. Він повинен прийти на край землі і вдивлятися за край, звідки у своєму ритмі приходять хвилі пам'яті й викликають у серці слова. «Дивне це відчуття, коли стоїш на краю землі перед величезним простором неба і недосяжними лініями горизонту, усвідомлюючи, що твердь під ногами закінчується ось тут, варто тільки збігти в долину». Часто перебуваючи в дорозі, Махно шукає «слова, які збудували цей світ, – космічні слова-брами, що ведуть до глибинних смислів, слова-пророцтва, котрі вже зафіксували нову реальність у топографії Єрусалима, до якого щороку непомітно в'їжджає Той, хто змінив усе. Осягнути приховане – це ввійти в усі брами міста, «щоб бути одночасно всюди і всім». Лише від таких слів після століть руйнації «усе одно щось залишається», зокрема, провінційні містечка, які більше ніде, крім літератури, не збереглися, бо часи перетікають у слова, реалізуючи їхню первинну функцію – називати й освоювати світ.

Як україномовний письменник, котрий упродовж двадцяти років живе в англomовному середовищі в США, Махно постійно досліджує зв'язок мови і географії: «Мова письменника – метафізична субстанція, яка необхідна, як серце для життєдіяльності організму. Натомість країни, покраяні кордонами,

можна змінювати». Мова – даність, нервова і кровоносна системи письменника. Це все, чим володіє і що завжди має із собою, інструмент пізнання світу і розширення простору, де ця мова «існує в географічно означених координатах».

Описавши американське містечко Бейтинг Голов «кириличними буквами поруч з іншими», Махно включив його в український простір, де воно стало ще одним місцем, «куди можна навідатися і яке можна прочитати».

«Ні від чого не можна сховатися, а від спільного з кимсь часу – і поготів», – пише він, розповідаючи не лише про сучасних письменників, а й про тих, хто жив поряд із українцями на території сучасної України і кого в Україні досі мало знають (Шмуель Йосеф Агнон, Ісаак Башевіс Зингер, Карл-Еміль Француз та інші).

Його тексти як громадянина світу сповнені іншими текстами, а як письменника-емігранта – спогадами й роздумами про дім. Тому тема подорожі, переселення – одна з головних у книжці, як і в сучасній літературі. Відчуття дому розпочинається з пам'яті про дім дитинства («скільки будинків, з якими на «ти» і які відповідають тобі взаємністю?») та уяви, завдяки якій ми будуємо доми нашого життя. Переосмислюючи притчу про блудного сина з погляду теми пам'яті, Махно не раз наголошує, що насправді ми ніколи не повертаємося додому – того дому, де все ділили зі своїми: «У кожного з вас є суничні галявини, на яких ви вперше пізнали цей світ, свою родину, розкусили солодку суницю, сік якої забризкав вам білу дитячу сорочку. І її неможливо відіпрати, бо це все ваша пам'ять, вона з вами назавжди». Сунична галявина Махна – над річкою Джуринкою, в селі, де минуло його дитинство.

Щоб розповісти свою історію, Махно згадує історії інших митців, які пережили близький досвід – із домом, пам'яттю, мовою. Усі вони мають тонкий слух – такий, що «розрізняє галас часу» (Філіп Ларкін, Богдан Рубчак, Пабло Неруда та інші). Для Махна в письмі важливі деталі, бо з них складається його світ: йому хочеться пояснити «водяні знаки» своїх текстів, які заповнюють «порожнечі між словами й рядками», розказати, що стоїть за віршами, як писався роман, проявити непомічені зв'язки.

Поети – як станції метро, що підземними тунелями, крізь увесь світовий простір, об'єднують людей словами. Невидиме мереживо, що зшиває світ, рятувальне коло для тих, хто прагне вижити, адже «для життя нам потрібна дрібка поезії». І Махнова книжка – теж така дрібка, що, хоч і не є власне поезією, кожним рядком пробуджує в читача потребу в ній. Заслуханий у цю стихію, Махно перебуває на межі її разом з іншими, про кого писав іще один американський мандрівник дорогами світу – Герман Мелвіл: «Наче безмовні вартові, стоять незліченні купки людських істот, занурених у споглядання океану. Вони не заспокоються, поки не підійдуть до межі суші. І вони стоять там, розтягнувшись на цілі милі, на цілі ліги упродовж берега».

Список літератури

Махно В. Околиці та пограниччя : вибр. есеї 2011-2018 / В. Махно. – Київ : Yakaboo Publishing, 2019. – 236 с. : іл.

Власюк О. На дві країни / О. Власюк // Літературна Україна. – 2018. – 16 серп. – С. 4.

Конник М. «Головний герой – це час і простір» / М. Конник // День. – 2021. – 10-11 верес. – С. 30-31.

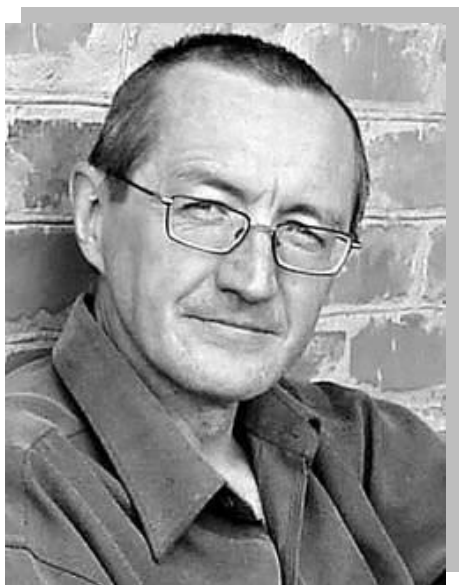
Лазо С. Василь Махно: «Українська література не обмежується географічними кордонами...» / С. Лазо // Літературна Україна. – 2021. – 23 жовт. – С. 6.

Електронні ресурси

Паславська М. Василь Махно : « Книги – це зафіксована інформація та знання» [Електронний ресурс] / М. Паславська // Читай : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2021. – Режим доступу: https://chytay-ua.com/view.php?id=1148&fbclid=IwAR25VIDq9HDIWUjYwh7BeQWаHTbb-m5cOn61G_EBYVaUc7rgP0bDhzYw0Q (дата звернення: 26.10. 2021). – Назва з екрана.

Стахівська Ю. Околиці та пограниччя: рецензія на книгу Василя Махна [Електронний ресурс] / Ю. Стахівська // Критика : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, [б. в.]. – Режим доступу: <https://krytyka.com/ua/reviews/okolytsi-ta-pohranychchya> (дата звернення: 02.11.2021). – Назва з екрана.

Костянтин Москалець

Костянтин Москалець – поет, прозаїк, літературний критик. Народився 23 лютого 1963 року у селі Матіївка біля Батурина на Чернігівщині. Заочно закінчив Літературний інститут імені Максима Горького в Москві (1990). Один із засновників бахмацької літературної групи ДАК. Працював робітником, служив у війську, був учасником львівського театру-студії «Не журись!», у якому виступав як автор і виконавець власних пісень. Лауреат всеукраїнського фестивалю «Червона рута – 89» у номінації «авторська пісня». Автор суперхітової в Україні пісні «Вона» («Завтра прийде до кімнати...»). Як літературний критик виступає принагідно під псевдонімом Володимир Драпей та Костянтин Матіїв, узятими на честь своїх дідусів Володимира Драпея та Костянтина Москальця розстріляних німцями під час війни: перший загинув у Києві, у таборі для військовополонених, а другий був розстріляний як колишній директор Матіївської школи та голова сільради.

Член Національної Спілки письменників України та Асоціації українських письменників.

13 серпня 2015 року Костянтин Вілійович одружився з українською письменницею Богданою Матіяш. Живе у Києві.

Проза Москальця перекладена англійською (повість «Досвід коронації» («A Crowning Experience»; переклад Асі Гумецької та Джесіки Тредвей), опублікована в антології «From Three Worlds», 1966), німецькою (новела «Споглядання черешні», вміщена в антології «Ein Rosenbrunnen», 1998), сербською (цикл новел «Дев'ять концертів», опублікований у виданні «Антологія українське постмодерне приповетке» (Нови Сад: Stylos, 2005) та японською (новела «Споглядання черешні», вміщена в антології «сучасна українська новела» (Токіо, 2005) мовами. Польською перекладені вірші (Literatura na swiecie. – 1995. – Nr. 10; Wrocław: Biuro Literackie, 2004) та есе «місяць милування місяцем» (Akcent. – 1997. – Nr. 3), а англійською – вірші і вміщено в антології української поезії ХХ століття в англомовних перекладах «Сто років юності / A Hundred Years of Youth» (Львів: літопис, 2000).

Перекладає з польської, зокрема, щоденники Януша Корчака, листи Єжи Гедройця, прозу Анджея Стасюка – оповідання «Рашинарі» (Критика. – 2002. – Ч. 9) та ін.

Воїстину самотній чоловік – Костянтин Москалець. Його прозі притаманна глибока філософська та вишукана естетська, пластичність і поліфонічність. Чимало його творів, як і інших членів літературного угруповання бахмацького ДАКу, належать до щоденникових або близьких до щоденникових записів, так званих «сполохів», які нагадують «дзуйхіцу» – давньояпонський жанр, у якому працювали Сей-Сьонагон, Камо-но Тьомей, Кенко-хосі та ін. Саме з подібною прозою Костянтин Москалець уперше вступив в альманасі «Вітрила'87» (К.: Молодь, 1987). Тут він оприлюднив цикл мініатюр «Сполохи», написаний під враженням і на тлі хорових прелюдій Йоганна Себастьяна Баха. Цикл був настільки вивершеним, що сприймався як цілісне оповідання. Мова ж його звучала, мов поезія. Могло навіть здатися, що упорядник вмістив «Сполохи» в розділі «Проза» помилково.

Герої Костянтина дуже часто прагнуть вирушити в мандри і таки мандрують, навіть до Парижа, і зазнають там неймовірних пригод. Але все відбувається тільки в уяві. Однак саме це й рятує їх від порожнечі й нудьги. Нудьга стала навіть однією з героїнь повісті «куди мені подітися?».

Письменник володіє надзвичайним даром повертати до життя людей минулих віків. Вони, народжені в далеких країнах, можуть несподівано з'явитися на вулиці вашого рідного міста, заговорити з вами, поскаржитися на кепське життя. У творах Москальця епохи, події, настрої так тісно переплітаються, що важко відрізнити, що, де й коли відбувається, і люди в цьому плетиві життя, як і колись, та і тепер, почувуються однаково самотніми. І у вас виникає дивне враження: споконвіку на цій землі ніхто

ніколи не помирав і не помре, бо всі ми – вічні. Тільки блукаємо поміж світами...

Нагороди

- ✚ 1994 – Премія журналу «Сучасність»
- ✚ 2000 – Премія імені Олександра Білецького
- ✚ 2004 – Премія імені Василя Стуса
- ✚ 2004 – Премія імені Володимира Свідзінського
- ✚ 2005 – Премія імені Михайла Коцюбинського
- ✚ 2006 – Міжнародна Премія імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень»
- ✚ 2010 – Лауреат мистецької премії «Глодоський скарб»
- ✚ 2014 – Премія імені Юрія Шевельова
- ✚ 2015 – Національна премія України імені Тараса Шевченка – за книгу літературної критики та есеїстики «Сполохи»
- ✚ 2019 – Книга «Стежачи за текстом» увійшла до короткого списку премії Книга року ВВС-Есеїстика-2019.

«Стежачи за текстом»

Під час читання збірки «Стежачи за текстом», що вийшла друком у «Видавництві Старого Лева», вималювався формат коротких нотаток, ретельно відібраних зі сторінок. Вони стосуються як навичок критичного сприйняття написаного, так і письменницьких порад від Костянтина Москальця.

Видання повноцінної збірки критичних оглядів одного автора на чотирьох сотнях сторінок доводить, що цей жанр заслуговує розглядатися (і розвиватися) як окреме художнє явище. Костянтин Москалець у тексті «П'ять медитацій на «Плач Єремії», підтримуючи твердження Михайлини Коцюбинської, з подібних позицій оцінює інший «специфічний мистецький феномен» – листи. Вони обоє сходяться на думці, що епістолярний спадок «заслуговує на окрему жанрову «нішу» в мистецькому доробку людства... як самостійне художнє явище особливого роду».

Те ж саме стосується і критики.

Досвідчений оглядач не дозволить собі розглядати твір (чи всю творчість) митця у відриві від його персональної біографії, від обставин часу та соціокультурної ситуації.

Тому і читання критики високого порядку викликає інтерес, значно більший від інертного споживацького. Бо добра критична стаття приворожує

мовою, утримує інтригу і, як і кожний якісний текст, викликає стійке емоційно-психологічне задоволення.

«Пташині стежечки літер на першому снігу аркуша» або «тендітний метелик із тремким розчерком тонкого пера на крилі, якого лячно взяти до рук» – такими строчками міг би розпочинатися неабиякої краси та величі вірш. Але ні. Так Кость Москалець вступає (не інакше) до збірки віршів Івана Малковича «Із янголом на плечі».

Він не лише їх читає та читанням упивається, але порівнює рядок за рядком, слово за словом, інтонацію за інтонацією із попередніми виданнями тих самих поезій.

Заповзятий слідопит, що таким не вивчився, бо народився, відслідковує як змінювалася постать Івана Малковича і, разом із нею, еволюціонував смисл раніше написаного. Адже написане колись, повсякчас продовжує витати (значить трансформуватися) поруч тебе. Це ж не довідка з безіменного державного бюро, що скоро непом'янутою запилиться-загубиться на полицях обласного архіву.

Зі згаданої збірки лише кілька віршів зовсім не зазнали змін, у тому числі лірика, присвячена дружині. Москалець пояснює беззмінність цього блоку віршів тим, що їхній автор, готуючи перевидання своїх творів, розумів, що повторити оту «куртуазну гру з коханою» вже, можливо, і не вдасться. Та чи й є на те аж така потреба? Оскільки для цієї гри завжди існує написане і пам'ять.

Література вже давно вирвалася з рамок «типографічних упереджень до слова». Тому, поринаючи до збірок поезій на кшталт «Розмова з Богом» Богдани Матіяш, спершу, за порадою Москальця, слід перестати сприймати написане як об'єкт, так само, як і підходити до читання надто буквалістськи, постійно міркуючи (а значить перераховуючи читання/розмову), тим, де варто поставити кому, а де знак питання.

Чому? – поцікавитесь ви. Бо є тексти, в яких «слова діються і діють», бо в усній розмові апріорі відсутні розділові знаки, але слова завжди означають дію, бо «збувається сказане, а не написане».

Видання, що з'явившись цілісно, а не поодинокими розвідками та есеями, покликане повернути до літературного сьогодення постаті, дозволимо собі не лукавити, добряче призабутих у нашій часто приспаній свідомості Грицька Чубая, Ігоря Римарчука, Володимира Кашку, Олега Лишегу і цілий ряд неймовірних поетів.

Статті хочеться перечитувати знову й знову, відкриваючи щоразу нові грані у творчості знаних авторів, і водночас – дивуватися глибоким висновкам та естетиці слова Костянтина Москальця. Есеї, вміщені у цій книжці, – про вміння жити тут і тепер, шукати, віднаходити й усвідомлювати себе, плекати власну неперервність і, попри плинність часу, цінувати кожну мить буття.

Список літератури

Москалець К. Стежачи за текстом. Вибрана критика та есеїстика / К.

Москалець. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2019. – 400 с.

Головка Л. Невимушена бесіда про духовно-моральні цінності // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2016. – № 11. – С. 8-15.

Костянтин Москалець // Українські літературні школи та групи 60-90-х рр. ХХ ст.: антологія вибраної поезії та есеїстики / упор. В. Габор – Львів: ЛА «Піраміда», 2009. – С. 205-216.

Твори цих українських письменників треба мати у бібліотеці... // Шкільна бібліотека. – 2017. – № 2. – С. 106-109.

Електронні ресурси

Бабкін С. «Стежачи за текстом»: рецензія як еталон контекстуального прочитання [Електронний ресурс] / С. Бабкін // BBC NEWS / Україна : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2019. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50361243> (дата звернення: 22.11.2021). – Назва з екрана.

Артем Чапай

«Для мене точка відліку – це гуманізм»

Артем Чапай

Народився 2 грудня 1981 року в Коломиї. Справжнє ім'я – Водяний Антон Васильович. Український письменник, перекладач, репортер і мандрівник. Закінчив коломийську гімназію 1998 року; з 1998 по 2001 навчався в академії СБУ, яку кинув під час акцій протесту «Україна без Кучми»; з 2001 по 2008 навчався в Києво-Могилянській академії, закінчив за спеціальністю «філософія».

У 2006-2007 мандрував північною та Центральною Америкою. За результатами цієї тривалої подорожі написав книгу «Авантюра», що вперше вийшла друком 2008 року (друге вид. – 2017 року).

Три наступні книги поспіль потрапляли до топ-5 Книги року BBC: «Подорож із Мамайотою в пошуках України» 2011 року, «Червона зона» 2014 року і «Понаїхали» 2015 року.

Твір «тато в декреті» став «Батьківською книгою року – 2016».

Під час війни на Донбасі працював репортером. Двічі фіналіст журналістської «Честі професії». У 2015 вийшла спільна з Катериною Сергацковою збірка репортажів із Донбасу. «Війна на три букви». По три репортажі Чапая та Сергацкової з цієї книжки номіновано на міжнародну журналістську премію Kurt Schork Awards. Автор книг «The Ukraine» (2018), «Дивні люди» (2019), «Вивітрювання» (2021).

Оповідання та репортажі Чапая видано також англійською, польською, чеською, словенською мовами. Перекладав книжки Магатми Ганді, Едварда

Саїда, Чарлза Тейлора. У своїх книгах письменник, не завжди явно, виходить зі своїх лівих політичних поглядів. Співзасновник та активний учасник громадського руху «Збережи старий Київ».

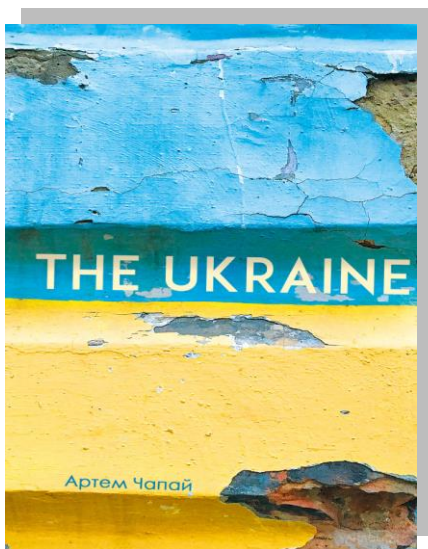
Одружений, виховує двох синів, про їхнє виховання написав книжку «Тато в декреті», що перемогла в номінації «Батьківська книга року-2016» у конкурсі сайту «БараБука».

Член Українського ПЕН.

Нагороди

- ✚ 2018 – Книга «The Ukraine» увійшла до короткого списку премії Книга року ВВС-Есеїстика-2018
- ✚ 2018 – «The Ukraine» потрапила у список найкращих українських книг 2018 року за версією українського ПЕН-клубу
- ✚ 2018-19 – «The Ukraine» потрапила у список найкращих книг за версією Українського інституту книги, короткий список Премії міста літератури ЮНЕСКО

The Ukraine»

Книга Чапая «The Ukraine» увійшла до фіналу Книги року ВВС-2018 в категорії «Есеїстика» та у фінал премії сайту «Літакцент», а також була номінована на літературну премію імені Юрія Шевельова. У Польщі презентації книжки відбулися у шести містах: Любліні, Варшаві, Кракові, Вроцлаві, Познані й Гданську.

У тексті «The Ukraine» зумисне порушено кордон між художнім і документальним: одні його частини буквально відтворюють реальність, інші є витвором уяви. Чи кожен читач зрозуміє, які з них які? І чи має це значення? Зрештою, художній твір буває правдоподібніший за абсурдну діяльність. Фрагменти «The Ukraine» пов'язані дотично, як у пазлі, – а з їхньої сукупності рельєфно виринають обриси України початку двадцятого століття. Чи the України, як іронізують герої.

На платформі Blogger Ольга Квятковська наводить інтерв'ю Артема Чапая з творчої зустрічі із черкаськими студентами.

«Ця книжка – це те, що я вважаю найбільш характерним для України, – зазначив Артем Чапай. – Мову я намагаюся зберігати якомога близькою до оригіналу, наскільки це можливо без диктофона».

Загалом ідея написати про Україну виникла після того, як Артем пустився в подорож Латинською Америкою, і перша його книга була саме про заокеанську мандрівку.

«Коли мені було років 23-24, на той час я ще був студентом, у Могилянці є такий вираз «студент бакалаврату восьмого року навчання». У якийсь момент я просто кинув навчання і зрозумів, що зараз треба

подорожувати, поки молодий і нічим не зв'язаний, а те, що немає грошей – байдуже. На позичені гроші поїхав в Америку», – поділився з аудиторією Артем Чапай.

Сполучені Штати були початковим етапом подорожі для Артема, адже він поставив за мету проїхати на південь країни настільки далеко, наскільки було можливо. Упродовж півторарічної авантюрної мандрівки Чапай побував у Мексиці, на Кубі, у Гондурасі, Сальвадорі, Нікарагуа, Гватемалі та інших країнах і отримав стільки різних вражень, що виявилось неможливим втриматися від закарбування мандрівки на папері.

«Коли я подорожував, це був 2007-2008 рік, тоді не було соціальних мереж і всі писали в Інтернеті під вигаданими прізвиськами. Я взяв собі прізвисько Чапай, оскільки я був молодий і мав такий характер, як у Чапая з анекдотів про Василя Івановича і Петьку, коли він спочатку робить, а тоді думає, тобто, спочатку купуєш квиток в один кінець, а потім думаєш, як повертатися назад», – привідкрив завісу історії свого псевдоніма письменник.

«Відтоді я почав писати пости під нікнеймом «Чапай», і з цих постів зрештою склалася перша книжка, тож вже не було сенсу по-іншому писати».

Книжка «Авантюра» набула популярності серед людей Артемового віку, його покоління, і стало поштовхом для дослідження своєї країни, найвіддаленіших її куточків, про які варто було розповісти читачам.

«Не хотілося бути тією людиною, яка знає інші країни краще, ніж свою власну. Хотілося якомога більше мандрувати своєю країною, – наголосив Артем Чапай. – Почалося все з того, що в 2011 році ми з дружиною, щойно одружившись, почали їздити маленьким мотоциклом, щось середнє між мотоциклом і скутером, не лише по обласних центрах, а й по маленьких райцентрах, по селах, по тих дорогах, де доводилося їхати 20 кілометрів на годину, щоб не впасти. І це, мабуть, стало початком цієї збірки, до якої увійшло кілька історій, а потім почалося накопичення досвіду допоки не зібралось достатньо матеріалу, аби видати цілу книжку».

У книжці «The Ukraine» автор виділяє чітку межу між людьми різних соціальних прошарків, підкреслює з одного боку різницю між регіонами, а з іншого – те, в чому ми всі схожі, те, в чому у всіх нас подібні проблеми, подібний досвід. Саме тому книжка і називається «The Ukraine».

«Є Україна як така, а ця книжка про саме «ту Україну», яку знають в першу чергу люди, які її люблять, люди які постійно живуть, – розповів письменник. – Для мене важливо показати, що на Заході не живуть фашисти, а на Сході не живуть орки. На Сході живуть люди, у яких свої проблеми, які по іншому до чогось ставляться. Але люди на Сході мріють про те саме, що й люди на Заході: старші мріють, щоб їхні діти жили краще за них, молоді люди мріють, щоб у них все склалось, щоб була можливість подорожувати. Є певні розбіжності, наприклад, коли ти переїжджаєш з Донецької області у Запорізьку – таке враження, що ти перетинаєш кордон, зовсім інша не те що мова – зовсім інший гумор, інший спосіб знайомства».

Для письменника, насамперед, було важливо показати, наскільки люди фундаментально схожі, попри розбіжності в культурі, мові чи поведінці. Артем Чапай впевнений, що на сторінках книги багато хто впізнає себе, чи своїх знайомих.

Перше оповідання збірки «The Ukraine» «Пан Іван і три ведмеді» має доволі символічний епіграф: «Мабуть на основі реальних подій...». Автор мусив додати цей епіграф, оскільки не знав, що з того, про що розказував його герой – пан Іван правда, а що вигадка. Саме тому це оповідання стало першим у збірці, аби продемонструвати, поєднання правди документальної і правди художньої. За словами Артема Чапая, художнє оповідання іноді буває правдивішим, ніж будь-який репортаж. Зважаючи на те, що Артем працював репортером, його досвід, а є неабиякий вплив на те, як він пише твори.

«У збірці є кілька оповідань з Донбасу. У 2014 на початку 2015 року я їздив на Донбас постійно, і мені було важливо побачити те, що реальність дуже відрізняється від того, що показують в новинах, особливо центральні ЗМІ, – ділиться письменник-репортер. – Я намагався писати правду, але водночас ти іноді пишеш художні оповідання, оскільки часом дійсність буває настільки абсурдна, що художня вигадка «fiction» передає її краще.

У книзі «The Ukraine» поєдналися реальний факт і художній вимисел. різні території, різні за віком, способом існування персонажі з їхніми історіями, ситуаціями, епізодами, моментами, позитивне, не дуже, негативне, прекрасне і потворне (зокрема і в їхній відносності) – усе це елементи колажу, що передає цілісний образ України – такої, як вона є, у найбільш характерних, різючих проявах. Артем Чапай порадив читачам, як відрізнити реальні події, описані в книзі, від художнього вимислу.

«Як правило, якщо щось здається дуже абсурдним, це скоріше за все, правда, репортажна частина. Якщо щось здається дуже типовим, то, скоріш за все, це вигадане оповідання. Це такий своєрідний синтез – поєднання документального і художнього», – зауважив Артем Чапай.

Список літератури

Чапай А. The Ukraine / А. Чапай. – [Чернівці] : [Книги-XXI], [2018] – 240 с.

Електронні ресурси

Квятковська О. Артем Чапай презентував книгу «The Ukraine» черкаському студентству / [Електронний ресурс] / О. Квятковська // blogspot.com : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2018. – Режим доступу: <https://olga-kvyatkovska.blogspot.com/2018/11/Artem-chapai-prezentuvav-knygu-the-ukraine-cherkaskomu-studentstvu.html> (дата звернення: 20.10.2021). – Назва з екрана.

Чапай Артем – PEN Ukraine [Електронний ресурс] // PEN Ukraine : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.: б. в.]. – Режим доступу: <https://pen.org.ua/team/chapaj-artem/> (дата звернення: 1.12.2021). – Назва з екрана.

Книга року ВВС

Біобібліографічний покажчик

Вип. 5

Укладач:

Ольга Пошибайло

Редактор
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

Н. Фенько
О. Пошибайло
О. Якубовський
С. Сичова

Підписано до друку 9.12.2021 36 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org) E-mail: pobugonchara@ukr.net